

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
بخش اول: فلسفه حقوق و نظام‌های حقوقی	۱۷
فصل اول: کلیات	۱۹
ضرورت تعریف	۱۹
اهمیت و جایگاه فلسفه حقوق	۱۹
جایگاه فلسفه در فلسفه حقوق	۲۱
تعریف و تقسیمات	۲۱
فلسفه مضاف	۲۵
فلسفه علمی	۲۸
رابطه علم و فلسفه	۲۹
نیازمندی‌های علم به فلسفه	۲۹
چیستی و روش‌های علم	۳۱
صفات و ویژگی‌های تئوری‌ها و قوانین علمی	۳۳
خدمات علم به فلسفه	۳۵
فلسفه علم	۳۶
فلسفه حقوق و رویکردهای فلسفی	۳۷
فلسفه‌های تحلیلی و قاره‌ای	۳۸
۱. فلسفه تحلیلی	۳۸
۲. فلسفه قاره‌ای	۴۴
تاثیر جهانی شدن بر فلسفه‌های حقوق قاره‌ای و تحلیلی	۴۶
تاریخ فلسفه حقوق	۵۱
موضوع فلسفه حقوق	۵۸
مبانی حقوق	۶۲
فلسفه حقوق و خاستگاه حقوقی آن	۶۶
مکتب حقوق طبیعی (فطری)	۶۷
حقوق اثبات‌گرائی (تحقیقی)	۷۱
اهداف اجتماعی حقوق	۷۶
قلمرو فلسفه حقوق	۷۹

۸۰	..... دست‌آورد فلسفه حقوق در نظام حقوقی
۸۲	..... فصل دوم: منابع حقوق
۸۲	..... منابع حقوق
۸۴	..... جایگاه و اعتبار عرف و سیره عقلاء
۸۴	..... پیشینه‌ی استناد و کاربرد سیره عقلاء
۸۹	..... تعریف و عناصر سیره عقلاء
۹۰	..... ارتکازات عقلانی
۹۱	..... حکم عقل و بناء عقلاء
۹۳	..... عرف و بناء عقلاء
۹۳	..... الف: مفهوم و عناصر عرف
۹۵	..... ب: رابطه بین عرف و بناء عقلاء
۹۷	..... کاربرد عرف در حقوق اسلامی
۹۹	..... عادت و رابطه آن با عرف
۱۰۱	..... حجیت و اعتبار عرف و سیره عقلاء
۱۰۴	..... اعتبار عرف و بناء عقلاء در مسائل نوظهور
۱۰۷	..... جایگاه مصلحت در نظام حقوقی
۱۰۷	..... جایگاه مصلحت در منابع حقوق
۱۰۹	..... مفهوم‌شناسی مصلحت
۱۱۱	..... مؤلفه‌های سودانگار
۱۱۳	..... اقسام مصلحت
۱۱۴	..... مصالح معتبر عمومی
۱۱۴	..... مصالح غیرمعتبر (الغاء شده)
۱۱۴	..... مصالح فردی
۱۱۵	..... الف: تقسیم از حیث مرتبه و درجه اهمیت
۱۱۶	..... ب: تقسیم مصلحت براساس اعتبار یا عدم اعتبار از نظر شارع
۱۱۶	..... ج: تقسیم براساس کاربرد مصلحت
۱۱۶	..... مصلحت‌های ضروری یا ضرورت‌ها
۱۱۷	..... حاجت‌ها یا نیازمندی‌های خاص
۱۱۷	..... تحسینات
۱۱۸	..... ضوابط تشخیص مصلحت و گستره آن
۱۲۰	..... مصلحت و تئوری حقوقی

فهرست مطالب □ ۷

۱۲۱	.....	مصالح مرسله و مصلحت
۱۲۱	.....	مفهوم مصالح مرسله و گستره آن
۱۲۳	.....	استصلاح و مصالح مرسله
۱۲۴	.....	شرایط اعتبار مصلحت
۱۲۵	.....	مصلحت و تاسیسات فقهی نوظهور
۱۲۶	.....	مصلحت در تاریخ فقه امامیه
۱۲۸	.....	مصلحت‌سنجی و حقیقت‌خواهی
۱۳۰	.....	مصلحت و مهندسی اجتماعی حقوق
۱۳۱	.....	مهندسی اجتماعی
۱۳۵	.....	مهندسی اجتماعی و مصالح عالیّه:
۱۳۶	.....	ارزیابی مصلحت‌های متعارض
۱۴۲	.....	معرفت‌شناسی و تحقیقات حقوقی
۱۴۲	.....	معرفت‌شناسی
۱۴۴	.....	تحقیقات حقوقی
۱۴۵	.....	تحقیقات بنیادی حقوق
۱۴۵	.....	تحقیقات حقوق کاربردی
۱۴۶	.....	تحقیق حقوق مردم‌شناسانه (آنترو پولو ژیک)
۱۴۷	.....	تحقیق حقوق مهارتی (تکنولوژیک)
۱۴۸	.....	مفاهیم حقوقی و ادراکات اعتباری
۱۵۰	.....	معنای مفاهیم اعتباری
۱۵۲	.....	تغییر و تبدیل ادراکات اعتباری
۱۵۲	.....	حقیقت و ادراکات اعتباری
۱۵۳	.....	مفاهیم ماهوی
۱۵۳	.....	مفاهیم انتزاعی
۱۵۳	.....	مفاهیم اعتباری محض
۱۵۵	.....	یافته‌های فکری و معلومات سابق
۱۵۶	.....	ضرورت تفکیک اعتباریات از حقایق
۱۵۷	.....	چگونگی اعتبار و مقیاس سنجش اعتباریات
۱۶۰	.....	علم اعتباری و مراتب حکم و افعال انسانی
۱۶۳	.....	ضرورت تبیین و تفکیک مفاهیم در مباحث حقوقی
۱۶۵	.....	جامعه و اعتباریات اجتماعی

- ۱۶۵ ..... ۱. اعتباریات پیش از اجتماع
- ۱۶۷ ..... ۲. اعتباریات بعد از اجتماع
- ۱۶۸ ..... عدالت اجتماعی از زمره اعتبارات ثابتة
- ۱۷۳ ..... فصل سوم: حقوق و قواعد اخلاقی و اجتماعی
- ۱۷۳ ..... حقوق و اخلاق
- ۱۷۴ ..... رابطه دین و اخلاق
- ۱۷۶ ..... سکولاریسم و رمانتیسم
- ۱۷۸ ..... رمانتیسم تلاشی در مقابل عقل ابزاری
- ۱۷۸ ..... منشاء و اصول حقیقت اخلاقی و فلسفه حقوق
- ۱۸۳ ..... مکاتب اخلاقی
- ۱۸۳ ..... الف) مکاتب غیرتوصیفی
- ۱۸۳ ..... ۱. مکتب احساس‌گرایی
- ۱۸۴ ..... ۲. مکتب جامعه‌گرایی
- ۱۸۴ ..... ۳. مکتب اشاعره
- ۱۸۵ ..... ب) مکاتب توصیفی
- ۱۸۵ ..... ۱. مکتب لذت‌گرایی شخصی
- ۱۸۶ ..... ۲. مکتب اپیکوریسم
- ۱۸۶ ..... ۳. مکتب منفعت عمومی
- ۱۸۷ ..... ۴. مکتب عاطفه‌گرایی
- ۱۸۸ ..... ۵. مکتب قدرت‌طلبی
- ۱۸۸ ..... ۶. مکتب وجدان‌گرایی
- ۱۸۹ ..... ۷. مکتب کانت
- ۱۹۰ ..... ۸. مکاتب ترک تعلقات دنیوی
- ۱۹۰ ..... ثابت و متغیرات احکام اخلاقی
- ۱۹۱ ..... محافظه‌کاری و نسبیّت‌گرایی
- ۱۹۱ ..... محافظه‌کاری
- ۱۹۲ ..... نسبیّت‌گرایی
- ۱۹۲ ..... ثابت و متغیرات در حوزه اعتباریات و اخلاق
- ۱۹۴ ..... ثبات و تغییر قوانین
- ۱۹۶ ..... ثبات و تغییر قوانین در نظام‌های مختلف حقوقی
- ۱۹۸ ..... جایگاه اخلاق در حوزه حقوق

فهرست مطالب □ ۹

۱۹۹	دیدگاه پوزیتیویستی .....
۲۰۰	دیدگاه حقوق رم .....
۲۰۲	دیدگاه حقوق اسلام .....
۲۰۲	ماهیت احکام اخلاقی .....
۲۰۳	وابستگی‌های دین و اخلاق .....
۲۰۵	دیدگاه مکتب حقوقی اسلام .....
۲۰۶	حسن و قبح افعال .....
۲۰۸	دلایل حسن و قبح ذاتی افعال .....
۲۱۲	ویژگی‌های مکتب حقوقی اسلام .....
۲۱۵	رابطه حقوق و ارزش‌های اخلاق .....
۲۱۷	ابعاد سازنده حقوق و اخلاق .....
۲۱۸	تفاوت‌های حقوق با اخلاق .....
۲۲۰	دریچه‌های نفوذ اخلاق در منابع حقوق .....
۲۲۲	واقعیت حقوقی و اخلاق واقعی .....
۲۲۴	عدالت و امر مناط حکمی .....
۲۲۷	حق و عدالت و فرهنگ‌زدگی حقوقی .....
۲۲۹	حقوق اسلامی توانائی‌ها و ضرورت‌ها .....
۲۳۰	منطق سنت شکنی و تجددگرایی .....
۲۳۷	اصول تمدن ساز در حیات اجتماعی و حقوق بشر .....
۲۳۹	ارزش‌های گروهی (دینی، اخلاقی و حقوقی) و رسوم اجتماعی .....
۲۴۱	سنت‌های فرهنگی و حقوق اجتماعی .....
۲۴۲	ویژگی‌های عام فرهنگ در حوزه حقوق .....
۲۴۳	نمونه‌های تاریخی از عدالت و امنیت .....
۲۴۳	نمونه اول .....
۲۴۴	نمونه دوم .....
۲۴۵	ضرورت‌های امروزین حقوق اسلامی .....
۲۴۶	حقوق و آزادی فردی و سازمان اجتماعی .....
۲۵۱	بخش دوم: دانش و قواعد تفسیری حقوق .....
۲۵۳	فصل اول: تفسیر قوانین .....
۲۵۳	اعتبار اصول تفسیری در گزاره‌های حقوقی و هرمنوتیک حقوقی .....

۲۵۳	تفسیر قوانین
۲۵۳	واژه تفسیر
۲۵۴	تفسیر در اصطلاح حقوقی
۲۵۷	ضرورت تفسیر
۲۶۰	الف: ابهام و اجمال
۲۶۲	ب: نقص و سکوت
۲۶۴	ج: تعارض و تراحم
۲۶۷	نقش زبان و بیان در ارتباطات حقوقی انسان
۲۶۸	ماهیت الفاظ و معانی در زبان
۲۶۹	زبان و سبک بیان تشریح و قانون
۲۷۲	اصول و قواعد لفظی
۲۷۴	عوامل مؤثر در فهم ظهور الفاظ
۲۷۵	وضع
۲۷۵	استعمال
۲۷۶	سیاق
۲۷۶	اصول لفظی و دانش معناشناسی
۲۷۸	ظهورشناسی و دانش تفسیر
۲۸۱	ظهورشناسی و تأثیر عنصرهای زمان و مکان
۲۸۱	ظهورشناسی و فهم عرفی
۲۸۲	مراحل و شرایط ظهورشناسی
۲۸۴	ظهور عرفی و عقلانی
۲۸۵	نقش زبان و معنا در فهم و استنباط گزاره‌های حقوقی
۲۸۶	ماهیت معنا در گزاره‌های حقوقی
۲۸۶	ماهیت معنا چیست؟
۲۸۷	زبان و معناشناسی در فلسفه تحلیلی
۲۸۹	نظریه‌های معناشناسی در گزاره‌های حقوقی
۲۹۰	۱. نظریه ارجاعی
۲۹۱	۲. نظریه گزاره‌ای
۲۹۲	نقش و کارکرد گزاره‌ها در معانی
۲۹۵	۳. نظریات تحلیل زبانی
۲۹۶	مفهوم قانون

۲۹۹	..... ۴. نظریه افعال گفتار.....
۳۰۵	..... فهم حقیقت.....
۳۰۸	..... فصل دوم: شرایط و قواعد تفسیر.....
۳۰۸	..... عوامل تأثیر گذار(شرطها و امکانها) در تفسیر.....
۳۰۹	..... ترجمه متن در افق تاریخی مفسر.....
۳۱۳	..... تاریخ و فهم تاریخی در تفسیر.....
۳۱۵	..... رویکردهای تاریخی و تحلیلی در تفسیر.....
۳۱۷	..... تفسیر متون حقوقی در غرب.....
۳۱۸	..... ورود هرمنوتیک به حقوق.....
۳۲۰	..... گرایش‌های هرمنوتیک.....
۳۲۰	..... هرمنوتیک خاص.....
۳۲۱	..... هرمنوتیک عام.....
۳۲۶	..... تئوری‌های هرمنوتیکی.....
۳۳۰	..... مقدمات تفسیر در هرمنوتیک حقوقی.....
۳۳۱	..... هرمنوتیک حقوقی و دانش اصول.....
۳۳۳	..... فصل سوم: مکاتب تفسیری در حقوق.....
۳۳۳	..... تفسیر قانون و مکاتب تفسیری.....
۳۳۴	..... مکتب تفسیر لفظی.....
۳۳۵	..... عناصر تفسیر در روش تفسیر لفظی.....
۳۳۶	..... تاریخچه مکتب تفسیر لفظی.....
۳۳۹	..... جنبه‌های مثبت و منفی مکتب تفسیر لفظی.....
۳۴۱	..... مکتب تفسیر اجتماعی (تحول تفسیر با تحولات جامعه).....
۳۴۲	..... مبانی مکتب تفسیر اجتماعی.....
۳۴۴	..... جنبه‌های مثبت و منفی مکتب اجتماعی.....
۳۴۸	..... مکتب تفسیر تحقیق علمی آزاد.....
۳۵۰	..... مبانی و عناصر مکتب تحقیق علمی آزاد.....
۳۵۳	..... جنبه‌های مثبت و منفی مکتب تفسیری تحقیق علمی آزاد.....
۳۵۵	..... فصل چهارم: نظام تفسیری در حقوق ایران.....
۳۵۵	..... حق تفسیر در قوانین.....
۳۵۷	..... منابع معتبر در قانون اساسی.....
۳۶۲	..... روح قانون در نظام حقوقی ایران.....

۳۶۶	..... روش‌های تفسیری در نظام تفسیری حقوق ایران
۳۶۶	..... تفسیر اصولی
۳۶۹	..... تفسیر ادبی
۳۷۱	..... قواعد تفسیر ادبی
۳۷۱	..... الف: اهمیت حقیقت
۳۷۱	..... ب: تغلیب خلاف اصل است
۳۷۱	..... ج: اصل تغایر متعاطفین
۳۷۲	..... تفسیر تاریخی
۳۷۵	..... تفسیر منطقی و قانون به قانون
۳۷۷	..... شرایط و پیش‌فرض‌های تفسیر
۳۷۷	..... - تفسیر نباید مستلزم لغو باشد
۳۷۸	..... - تفسیر نباید مستلزم نقض غرض باشد
۳۷۹	..... - تفسیر نباید مستلزم نسخ باشد
۳۷۹	..... - تفسیر نباید مستلزم نتیجه ممتنع یا دشوار باشد
	..... - تفسیر نباید مستلزم نادیده گرفتن قواعد آمره و تجاوز به نظم عمومی و اخلاق حسنه باشد
۳۸۰	..... عمومی و اخلاق حسنه باشد
۳۸۱	..... رابطه پرسش حقوقی و پاسخ عمومی
۳۸۳	..... تفسیر متن یا وصف متعلق
۳۸۳	..... تأویل و تفسیر در علم اصول
۳۸۴	..... اقسام تأویل حقوقی
۳۸۵	..... دلایل صحت تأویل
۳۸۶	..... فهم عرف و عقلاء
۳۸۶	..... قرینه صارفه در محل لفظ بر معنای مجازی
۳۸۶	..... قرینه معینه در مورد الفاظ مشترک
۳۸۷	..... عدم مخالفت با اصول مسلم حقوقی و مبانی آن
۳۸۷	..... ترجمه و تفسیرهای حقوقی در متون حقوقی خارجی و حقوق تطبیقی
۳۸۹	..... منشاء خطا در تفسیر
۳۹۲	..... فهرست منابع